

KATJA OF SWEDEN

Kulturen 14 april – 31 december 2002

Utgångspunkten är Katjas egen berättelse såsom den framställs i boken "Katja of Sweden Mode och design utan gränser en biografi". Utställningen begränsas till att omfatta modeskaparen Katja och att den lyfter fram det visionära och nyskapande draget som löper som en röd tråd genom hela hennes produktion. Utvecklingen i samtida konst, arkitektur, inredning och formgivning belyses i den mån den påverkat hennes utveckling som konstnär och människa.

Barndomen.

Uppväxten i brukssamhället Skromberga Ekeby fick stor betydelse för Katja. Det var en hierarkisk miljö med klart markerade klassgränser, där familjen tillhörde det övre skiktet i kraft av faderns position som keramisk formgivare vid fabriken. Närheten till naturen men också inblicken i människornas olika villkor och sätt att leva sina liv satte spår för livet och kom i viss mån att styra hennes människosyn och yrkesval. Kärleken till fabriksmiljöer föddes här.

Arbetsklädernas skärning och material kom att påverka hennes design t.ex. i enkla blusar och användningen av denim. Slöjden fanns överallt i hemmen. Det vävdes, broderades och knypplades och familjens kläder syddes hemma av hemvävda tyger med hjälp av en sömmerska. Dockkläder sydde Katja som helt liten. Materialet hämtades bland annat från kasserade operakostymer. Vid nio års ålder gjorde hon sin första egna klänning av sjukskötersketyg. Hela tiden tecknade hon på allt papper hon kunde komma över. Teckningarna samlades i en för ändamålet avsedd mapp som hon fått av pappa.

Fadern förtidspensioneras och familjen flyttar till Katjas stora sorg från himmelsriket på landet till Landskrona, där fadern dör när Katja är 15 gammal. Katja går i stadens flickskola och får sin avgångsexamen 1938. Under skoltiden ritar och skriver hon en barnbok, som ges ut av trycket. Den får titeln "Ingrid i älvornas land".

Utbildning

Teckningslärarutbildning på Konstfack hösten 1938 där hon efter en vecka bytte från keramisk till textil huvudinriktning och fick Barbro Nilsson som lärare. Efter två år lämnade hon skolan och började 1940 på Anders Beckmans alldeles nystartade modeskola. Göta Trägårdh var en av lärarna.

Samtidigt extraknäckte Katja som modetecknare på Dagens Nyheter under signaturen Kata, hon gick på modevisningar och umgicks med Stockholms modeorakler. På redaktionen lärde hon känna Barbro Alving, Pia Hård af Segerstad och Eva von Zweibergk som blev hennes "andra mamma". Hon tecknade också annonser för MEA och gjorde modeller till deras sista visning – brudkläder.

Hon gifte sig med radiomannen Kjell Stensson som hon kände från Landskrona och de fick 1944 sonen Anders. Kjell lärde henne tycka om opera och klassisk musik och öppnade hennes ögon för politiken.

Efter andra världskrigets slut var det dags att fara ut i världen, I motsats till sina kamrater ville Katja inte till Paris utan till USA. Hon var inte intresserad av haute couture och den lilla skara som kunde kosta på sig att handla där utan ville göra kläder som alla skulle ha råd att köpa . Kläder, som gick att röra sig bekvämt i, ett nytt mode avpassat till den nya design som vuxit fram med möbler signerade Bruno Mattson och Alvar Alto.

1946 hade Katja blivit antagen till andra årklassen på Parson´s School of Design i New York dit hon reste i sällskap med Eva von Zweibergk som tog henne med överallt och introducerade henne hos alla möjliga nyttiga och spännande människor. På skolan undervisade den av Katja beundrade Clare McCardell. Livet i New York var stimulerande, fyllt av vitalitet och energi och Katja umgicks i artistkretsar och trivdes. Äktenskapet med Kjell Stensson upplöstes. Katja träffade filmskaparen Rod Geiger som förstod vad hon ville åstadkomma och uppmuntrade henne i hennes arbete - en för Katja helt ny erfarenhet. Tillsammans for de 1947 väster ut till Los Angeles och där träffade Katja den tidens stora namn inom film och teater bl a Bertold Brecht och den eleganta Oona O'Neill gift Chaplin. Brecht i välsittande jeanskostym och Oona i långa kjolar och ballerinas skor. Katja upptäcker den preaztekiska konsten hos Charles Laughton, som hade en stor konstsamling.

Yrkesliv

Tillbaka i New York var det dags att starta den egna firman. 1949 visade Katja sin egenhändigt uppsydda första kollektion för marknadschefen för varuhuset Lord and Taylor och ett år senare var succén ett faktum. Katja of Sweden hade med sina "kläder med allmogeton" tagit New York med storm. Efter ett mellanspel i Rom 53 där Katja hade egen ateljé (bland kunderna fanns bland andra Ingrid Bergman) etablerade sig paret Geiger 53 i Huaröd i Skåne. Katja of Sweden fortsatte sin verksamhet med den nyrenoverade gården som bas. Georg Karlin, Kulturens grundare, var bördig från Huaröd och museet och dess samlingar skulle lämna inspiration i arbetet med kommande kollektioner. Rod gjorde också en film om skånska folkdräkter hämtade från museet.

Samarbete med MMT 1954 – 1975. Katja arbetar främst med ull- och bomullsjersey och önskar sig en bomullsjersey som håller formen efter tvätt. Det lyckas fabriken att ta fram en maskin som kunde göra en sådan vara lämplig att sy i enkla funktionella modeller. Den är gjord så den går att tvätta, torka och ta på och fick därför namnet 3T-jersey. Första visningen äger rum i Huaröd 1955 (delar av kollektionen visades på H55) och ger eko i pressen.

Plaggen förebådar en ny tid utan gördel och BH, de skall kännas som en andra hud.

I den första kollektionen hade Katja använt tyger av Viola Gråsten och Göta Trägårdh, Astrid Sampe och Maja Isola. Under 60-talet arbetade hon med Sven Fristedt och Carl Johan de Geer och under 70-talet lyfte hon fram unga formgivare som Hans Krondahl, Åsa Grey och Annika Blom. Afrikaresan 62 inspirerade till en kollektion med indigofärgade tyger köpta på ort och ställe.

Afrikansk konst, och arkitektur gav upphov till nya impulser liksom Beninkulturen (där männen broderar).

1973 strax innan samarbetet med MMT upphörde (1975) började Katja använda en nytt material, Qiana, från firma Du Pont. MMT fortsatte att tillverka kläder under märket Katja of Sweden tills kontraktet löpte ut vid årsskiftet 76 – 77 då Katja och Rod bildade ett nytt bolag Huaröd Design som inte blev någon större framgång. De flyttade tillbaka till USA via ett mellanspel på Irland I New York startade de Katja Products som tog hand om Katjas nya satsning på heminredningsdesign med tonvikt på textilier.

De mest avancerade modellerna gick på export. De svenska inköparna var i regel mindre djärva vilket avtecknar sig i museisamlingarna. 1959 hade varuhuset Harrods i London köpt hela kollektionen men den viktigaste visningen enligt Katja ägde rum i Paris 1966 på Maison de Suède och blev en stor framgång. Kollektionen ansågs nordiskt exotisk med grovstickade plagg med stora mönster som givits namn som Kurbits och Tulipanos. USA marknaden var stor med hela 19 butiker 1967.

Katja var först med de utställda byxorna, skjortan, långkoftan, tunikan och med den vita looken. ”Kläder är demokrati”. Tyvärr följer med krav på kvalitet, enkelhet och god passform höjda produktionskostnader, som gör även konfektionsvaran relativt dyr och mindre åtkomlig för alla som avsett var. Det var trots allt en medveten välmående medelklass som i främsta hand var avnämargrupp i Sverige. Och de litet ”fräcka” kläderna såldes i de ”fina” affärerna.

Katja arbetade också under perioden med andra firmor bl.a. Blusexperten i Stockholm och Gyllene Gripen i Malmö. Hon ritade skor som hör till det mest spännande hon formgett och hennes modeller kopierades i Paris och blev mycket väl mottagna i New York. Hon gjorde med framgång stövlar och tygskor åt Tretorn i Trelleborg.

Britta Hammar

Utställningsproducent och 1:e antikvarie Kulturen